

Ступницька Марія Петрівна, слухач
навчально-наукового інституту № 4
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: кандидат юридичних
наук, доцент кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ
Микитчик А. В.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗЛОЧИННОСТІ СЕРЕД НЕПОВНОЛІТНІХ В УКРАЇНІ ТА КРАЇНАХ ЄВРОПИ

Високий рівень злочинності неповнолітніх та збільшення рівня судимостей таких осіб вимагає розробки нових ефективних заходів боротьби з цим явищем. Останнім часом цій проблемі приділяється увага як з боку законодавця, так і з боку судової влади. Однак винайти дійові заходи протидії злочинності неповнолітніх не є простим завданням. Найбільш ефективним вважаємо вивчення зарубіжного досвіду щодо визначення ефективних напрямків кримінологічної політики у боротьбі зі злочинністю неповнолітніх та зниженню рівня судимості серед останніх. В Україні триває зростання рівня злочинності, в тому числі й дитячої. Тільки в столиці рівень дитячої злочинності зріс за рік на 30 %. При цьому кількість неповнолітніх, які відбувають покарання у виховних колоніях, за останні кілька років різко скоротилася. Упродовж минулих двох років кількість малолітніх злочинців, яких тримають у колоніях, скоротилася майже втричі.

Зниження кількості засуджених неповнолітніх, які відбувають у виховних установах можна пов'язати зі зміною законодавства. Загальна кількість засуджених неповнолітніх значно зменшилася зі зміною Кримінально-процесуального кодексу. Злочинність продовжує зростати, але змінилися правила взяття під варту неповнолітніх. Звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК), що відноситься до виключної компетенції суду і є його правом, а не обов'язком. Примусові заходи виховного характеру не є кримінальним

покаранням, вони є заходами державного впливу, альтернативними по відношенню до кримінального покарання, хоча також спрямовані на виправлення неповнолітнього, який вчинив злочин. Станом на 1 січня 2017 року у 6 виховних колоніях для неповнолітніх відбувало покарання лише 316 осіб, переважно за особливо тяжкі або резонансні злочини. Також неповнолітні першими виходять за амністією [3].

Що стосується країн Європи, то злочинність неповнолітніх у ЄС є гострою проблемою сучасного європейського суспільства, вирішенню якої приділяється велика увага як на загальноєвропейському, так і національному рівнях. У багатьох зарубіжних країнах важливу роль у проведенні молодіжної політики в галузі запобігання делінквентності відіграє ювенальна юстиція. Як державна і загальносоціальна інституція, ювенальна юстиція Італії є системою нормативно-правових актів, державних і недержавних установ, спрямованих на захист прав дитини, ресоціалізацію неповнолітніх правопорушників, профілактику делінквентної та девіантної поведінки молоді. Італійська модель є автономною системою ювенальної юстиції, як і у Франції, на відміну від альтернативної системи в Шотландії. У динаміці розвитку Італії, злочинність неповнолітніх і молоді є дуже небезпечною тенденцією, тому жителі країни занепокоєні асоціальною поведінкою молоді, також, як і українці [2, с. 499]. У Великобританії у випадку вчинення злочину неповнолітнім до шістнадцяти років справа не розглядається судом, а спеціальною комісією «Children's Panels», склад якої призначається державним секретарем на п'ять років. Члени комісії проходять відповідну підготовку за спеціальними програмами.

Не дивлячись на певну різницю у визначенні віку кримінальної відповідальності, видів та строків покарання законодавству більшості європейських країн притаманні такі загальні риси: 1) дія в якості самостійного

джерела кримінального права спеціальних законів які регулюють особливості притягнення неповнолітніх до кримінальної відповідальності, або наявність самостійного розділу у Кримінальному кодексі; 2) визнання за неповнолітнім особливого привілейованого статусу в ювенальному

кримінальному процесі; 3) диференціація віку кримінальної відповідальності неповнолітніх та заходів кримінально-правового впливу; 4) функціонування судів для неповнолітніх, основним завданням яких є не покарати, а перевиховати неповнолітніх із застосуванням заходів, що альтернативні покаранню; 5) застосування поряд із покаранням або замість нього заходів виправлення та безпеки, які також можуть бути призначені особам, що не досягли віку кримінальної відповідальності; 6) першочергове застосування до неповнолітніх виховних заходів, якщо, на думку суду, з урахуванням усіх обставин справи цього буде достатньо, призначаються більш суворі (примусові) засоби виправлення та безпеки або покарання; 7) наявність самостійної системи покарань; 8) відсутність у системі покарань довічного позбавлення волі; 9) визнання неповноліття у якості обставини, що пом'якшує покарання [1, с. 133].

Отже, ключовим елементом успішної євроінтеграції України є досягнення певного рівня узгодженості українського законодавства з правовими нормами Європейського Союзу. Серед пріоритетних завдань протидії злочинності молоді передбачається вдосконалення законодавчого регулювання цієї діяльності з урахуванням вітчизняного й зарубіжного досвіду. Саме тому порівняльно-кримінологічні дослідження стану злочинності неповнолітніх, теорій детермінантності, досвіду протидії є актуальними.

Список використаних джерел

1. Гончар Т.О. Загальні риси законодавства деяких країн Європи про кримінальну відповідальність неповнолітніх / Т.О. Гончар // Правова держава. – 2012. – №15 – Ст. 130–134.

2. Жукова Т.С. Питання протидії злочинності молоді в Італії та Україні в контексті євро інтеграційних прагнень України / Т.С. Жукова // Держава і право: зб. наук. праць. Юридичні і політичні науки. – К. : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2009. – Вип. 44. – С. 496–502.

3. Інформаційно-аналітичні матеріали про стан та структуру злочинності кримінальних правопорушень в Україні / Генеральна прокуратура України. – Київ, 2016.